

Resultaten en conclusies van praktijkonderzoek *close-reading*.

Achtergrondinformatie:

Vier West-Brabantse basisscholen van stichting SOM en de twee vmbo-locaties van de OMO-scholengemeenschap Bergen op Zoom e.o. hebben de handen ineengeslagen om de leesprestaties van leerlingen tussen 10 en 14 jaar te verbeteren. Deze verbeteringslag staat centraal in het project “*Kansrijk Schakelen*”; een project dat tracht leerlingen tussen 10 en 14 jaar op het gebied van (begrijpend) lezen te begeleiden met de overstap van het basis- naar het voortgezet onderwijs. Het project probeert dit te realiseren door het tekstbegrip van de leerling te verbeteren. Hierbij wordt er ingespeeld op zowel de zwakke als de sterke lezer.

De methode die door “*Kansrijk Schakelen*” is aangedragen en getoetst, heet *close-reading*: een methode waarbij de leerling stapsgewijs meer tekstbegrip verwerft door herhaaldelijk de tekst te lezen, tekstgerichte vragen te maken en tenslotte over de gelezen stof een mening te vormen. In februari 2020 is door “*Kansrijk Schakelen*” een wetenschappelijk onderzoek gestart dat de voor- en nadelen van *close-reading* in kaart heeft gebracht. Dit onderzoek werd opgevolgd door een kleinschalig praktijkonderzoek in de maanden maart en april 2021 op bovengenoemde scholen. Naast de docenten zijn ook ouders van de leerlingen gevraagd om te participeren in het onderzoek.

De volgende producten zijn aan de ouders en docenten van de leerlingen tussen 10 en 14 jaar geleverd:

- Een handleiding voor *close-reading* waarin stap-voor-stap de methode in de praktijk kan worden gebracht. In deze handleiding zijn eveneens werkvormen opgenomen.
- Checklists om het leerrendement van de leerlingen te volgen.
- Evaluatielijsten om het proces van de docent te controleren en te evalueren.

“Kansrijk Schakelen” heeft aan de docenten en ouders gevraagd om drie keer met een testgroep/individuele leerlingen *close-reading* te oefenen. Voor veel docenten/ouders was dit echter niet mogelijk. De evaluatielijsten zijn gebruikt om de eerste resultaten te meten en te analyseren. Deze evaluatielijsten kijken naar de volgende punten:

- 1) Was een *close-reading* sessie tijdrovend voor de docent/ouder?
- 2) Hoe kijkt de docent/ouder zelf terug naar de *close-reading* sessie [subjectief, kijkend naar gevoel/zelfvertrouwen van de docent/ouder tijdens het hanteren van deze methode]?
- 3) Hoe kijkt de docent/ouder naar het leerrendement/houding van de leerlingen/de leerling tijdens de *close-reading* sessie [objectief, kijkend naar zichtbaar gedrag van de leerlingen/de leerling].

Respons: Algemeen

- In totaal zijn de evaluatieformulieren 26 keer ingevuld
 - o 5x door docenten uit het primair onderwijs
 - o 16x door docenten uit het secundair onderwijs
 - o 5x door ouders
- De respons van 16 maart tot 23 april zijn meegenomen in de resultaten.¹

Respons: Inhoudelijk

- 1) Was een sessie *close-reading* tijdrovend voor de docent/ouder?

Antwoorden van ouders:

- Alle ouders hebben aangegeven gebruik te hebben gemaakt van de geleverde producten van “Kansrijk Schakelen” voordat ze de sessie *close-reading* begonnen met hun kind. Eén van de ouders heeft aangegeven dat hij/zij vragen had over de handleiding. Dit heeft die ouder gecommuniceerd met de school in kwestie, waarna de school de ouder verder heeft begeleid. Kijkend naar de controlevragen in de evaluatielijst hebben alle ouders alle basisstappen van *close-reading* gevolgd.
- Ouders hebben geen problemen ondervonden bij het zoeken naar geschikte teksten voor *close-reading*.

¹ De resultaten van de docenten van PO en VO zijn bij de inhoudelijke evaluatievragen samengenomen en worden dus onder de gezamenlijke noemer *docenten* meegenomen in dit rapport. Wanneer het verschil tussen de docenten PO en VO van belang is voor de context van het antwoord, wordt er gespecificeerd tussen docent PO en docent VO.

- 4 informanten hebben gebruik gemaakt van informatieve teksten (handboeken voor vakken, krantartikelen, etc.).
- 1 informant heeft gebruik gemaakt van een 'leuke tekst' uit een leesboek.
- Het zoeken naar geschikte teksten bleek volgens de informanten niet tijdrovend te zijn.
- De inhoudsgerichte (controlerende) vragen die gesteld behoren te worden voor het tegengaan van onduidelijkheden en het aanbieden van verdieping werden uiteindelijk gaandeweg tijdens het herhalend-lezen gesteld.

Antwoorden van docenten:

- Geen van de 21 docenten hebben problemen ondervonden bij het vinden van geschikt materiaal voor *close-reading*.
- Wel hebben sommige docenten (6) aangegeven dat de les veel voorbereidingstijd kostte. Een aantal (3) docenten heeft schriftelijk verwoord dat deze voorbereidingstijd afnam naarmate de *close-reading* vaker werd toegepast in de les.
- 1 docent heeft aangegeven dat het uitleggen van de stappen aan de leerlingen erg tijdrovend was.

Tijdens de les zelf:

- 15 docenten hebben hun rol omschreven als begeleidend/coachend. Sommige van deze docenten (2) hebben de leerlingen rollen gegeven (bijvoorbeeld de rol van 'leider') om zo de rol van de docent kleiner te maken.
- 3 docenten hebben hun rol omschreven als sturend.
- 14 docenten hebben gebruik gemaakt van een werkblad voor de tekstinhoudelijke vragen.

2) Hoe kijkt de docent/ouder zelf terug naar de *close-reading* sessie [subjectief, kijkend naar gevoel/zelfvertrouwen van de docent/ouder tijdens het hanteren van deze methode]?

Antwoorden van ouders:

- Over het algemeen waren de meeste ouders neutraal tot positief over de *close-reading* sessie.
 - 1 van de 5 ouders gaf de sessie 3 van de 5 sterren.
 - 4 van de 5 ouders gaven de sessie 4 van de 5 sterren.
- Alle ouders hebben hun antwoorden toegelicht en spreken allemaal over een positieve ervaring.
- 1 ouder heeft uitgesproken vaker te willen oefenen met *close-reading*.

Antwoorden van docenten:

- Over het algemeen waren de meeste docenten neutraal tot positief over de *close-reading* sessie.
 - o 1 van de 21 docenten gaf de sessie 1 van de 5 sterren.
 - o 9 van de 21 docenten gaven de sessie 3 van de 5 sterren.
 - o 9 van de 21 docenten gaven de sessie 4 van de 5 sterren.
 - o 2 van de 21 docenten gaven de sessie 5 van de 5 sterren
 - 14 docenten hebben hun antwoord gespecificeerd waarbij uiteindelijk 5 docenten vooral kritisch hebben gekeken naar hun eigen docentenrol tijdens het uitvoeren van de methode. Deze docenten hebben voor zichzelf leerpunten opgesteld als ze de volgende keer een nieuwe *close-reading* sessie gaan opzetten.
- 3) Hoe kijkt de docent/ouder naar het leerrendement/houding van de leerlingen/de leerling tijdens de *close-reading* sessie [objectief, kijkend naar zichtbaar gedrag van de leerlingen/de leerling]?

Antwoorden van ouders:

- Over het algemeen waren de ouders positief over het leerrendement/houding van de leerlingen:
 - o 4 van de 5 ouders gaven de sessie 4 van de 5 sterren.
 - o 1 ouder gaf de sessie 5 sterren
 - Specificering van 1 informant: "Sommige woorden met een dubbele betekenis gaven verwarring."
 - Specificering van 2 informanten: "Het gaf inzicht waar het kind last mee heeft."

Antwoorden van docenten:

- Over het algemeen waren de docenten positief over het leerrendement/houding van de leerlingen:
 - o 19 van de 21 docenten hebben aangegeven tevreden te zijn over het leerrendement/ houding van de leerlingen.
 - o 2 van de 21 docenten hebben aangegeven ontevreden te zijn over het leerrendement/ houding van de leerlingen.
- 5 van de 21 docenten hebben de stappen van *close-reading* niet letterlijk gevolgd. Eén docent heeft schriftelijk toegelicht dat een derde keer lezen bij de desbetreffende groep (met de desbetreffende tekst) geen meerwaarde had.

- De meeste docenten (18) hebben door *close-reading* kunnen vaststellen dat leerlingen de tekst goed begrepen hebben.
- De meeste docenten hebben de *close-reading* sessie afgesloten met een klassengesprek (8) of een discussie in kleine groepjes (8).
- Een aantal docenten heeft hun antwoord schriftelijk van context voorzien:
 - o 4 docenten die hun antwoord specificeerden, hadden problemen met leerlingen die:
 - niet bekwaam waren om de opdracht uit te voeren (problemen hoofden bijzaken, moeite met tekstbegrip, 'te snel willen zijn').
 - niet gemotiveerd waren om de opdracht uit te voeren ("maar bij de ongemotiveerde leerlingen is het trekken aan een dood paard.").

Conclusies:

- 1) Was een *close-reading* sessie tijdrovend voor de docent/ouder?
 - Terwijl in andere landen naar voren is gekomen dat voornamelijk het voorwerk voor *close-reading* één van de grootste problemen heeft gevormd tijdens het uitvoeren van de methode, komt uit dit onderzoek naar voren dat het voorwerk voor verreweg de meeste informanten geen probleem heeft gevormd.
 - Veel ouders hebben één-op-één met hun kind de stappen van *close-reading* gevolgd, terwijl docenten veel met groepjes en werkbladen hebben gewerkt. De tevredenheid over de kwaliteit is echter nagenoeg hetzelfde.
 - Tijdens de lessen komt specifiek naar voren dat vooral de eerste sessies van *close-reading* (en met name de eerste minuten) tijdrovend kunnen zijn voor docenten. Uit de antwoorden van de vragenlijst komt naar voren dat de leerlingen veel baat hebben bij een duidelijke instructie waardoor veel docenten hebben aangegeven in het begin van de les een grotere rol te bekleden dan aan het eind. Wanneer de leerlingen eenmaal aan het werk zijn, verloopt de les over het algemeen goed. Docenten (en ouders) die vaker dan één keer de methode hebben gehanteerd, meldden dat de intensiviteit van het voorbereiden (en daarbij ook de 'sturende' rol in het begin) afneemt wanneer zowel de docent/ouder als de leerling de regels van *close-reading* 'eigen' hebben gemaakt.

- 2) Hoe kijkt de docent/ouder zelf terug naar de *close-reading* sessie [subjectief, kijkend naar gevoel/zelfvertrouwen van de docent/ouder tijdens het hanteren van deze methode]?
 - "Kansrijk Schakelen" ziet veel diversiteit in de vakken waarvoor *close-reading* gebruikt kan worden.

- In eerdere onderzoeken is erop gewezen dat veel docenten moeite hebben met het volgen van de *close-reading*-stappen. Hoewel veel informanten de handleiding hebben gehanteerd tijdens het vormen van de lesactiviteit, heeft een aantal docenten de handleiding niet gebruikt waardoor ze een aantal stappen waren vergeten. De ouders hebben de stappen wel allemaal gevolgd.
 - Een aantal docenten heeft kritisch naar hun eigen les gekeken en heeft uit deze lessen leerpunten gehaald voor de volgende keer.
- 3) Hoe kijkt de docent/ouder naar het leerrendement/houding van de leerlingen/de leerling tijdens de *close-reading* sessie [objectief, kijkend naar zichtbaar gedrag van de leerlingen/de leerling]?
- Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat de meeste leerlingen de stappen van *close-reading* prima konden uitvoeren waardoor het algemene leerrendement hoog was. Een klein aantal docenten heeft echter aangegeven dat leerlingen die niet gemotiveerd waren de stappen van *close-reading* met moeite konden voltooien. Deze problemen kwamen vooral voort uit stap 1: herhalend lezen. Ook hebben leerlingen met een lager niveau in taalvaardigheid moeite gehad met het volgen van de stappen. Fischer & Frey hebben aangegeven dat leerlingen met weinig motivatie en leerlingen die moeite hebben met tekstbegrip door *close-reading* naar een hoger niveau kunnen worden getild.
 - De meeste docenten hebben een begeleidende, coachende rol beoefend tijdens dit onderzoek. Een aantal docenten heeft aangegeven een sturende rol te hebben aangehouden, terwijl wetenschappelijk onderzoek heeft uitgewezen dat *close-reading* een groter effect kan hebben wanneer de docent zich op de achtergrond houdt en meer een coachende, begeleidende rol aanneemt. Er moet echter wel kritisch worden gekeken naar de context van de klas en of de klas ook daadwerkelijk kan profiteren van meer autonomie.

Aanbevelingen:

Dit onderzoek heeft uitgewezen dat docenten en ouders met de juiste motivatie al heel veel kunnen bereiken met een handleiding. Wanneer *close-reading* schoolbreed wordt geïmplementeerd, is een goede instructie van de methode noodzakelijk, zowel vóór de docent/ouder als vóór de leerling. Deze instructie moet als functie hebben om te motiveren en te controleren. Docenten/ouders moeten er zeker van zijn dat ze de regels van *close-reading* goed begrepen hebben, zodat ze het goed kunnen vormgeven aan de hand van hun unieke (klassen)situatie. Dit kan bijvoorbeeld door docenten bij elkaar in de klas te laten kijken en feedback-sessies tussen docenten (peer-coaching) te organiseren waarbij vooral startende

close-readers goed worden begeleid. Ditzelfde geldt ook voor de leerlingen. *Close-reading* kan iets betekenen voor leerlingen met minder motivatie en een minder leesniveau. Alleen moeten leerlingen en docenten wel weten hoe ze de technieken van *close-reading* goed kunnen integreren in de les zodat iedereen er profijt van kan hebben. Dit kan alleen bereikt worden door een goede begeleiding van bovenaf. Een rol waarbij "*Kansrijk Schakelen*" hoopt de eerste stappen te hebben gezet.